

Jurweeltjes uit de schatkamer van het

DEMENTEES

2023

Logo: Ellis van der Does

Het leven van onze bewoners met dementie in het verpleeghuis is net een schatkamer. Je vindt er donkere hoekjes, kleerscheuren, gebrek en hartzeer. Maar ook een rijkdom aan verhalen, een grote schat aan wijsheid. In de levensverhalen van bewoners liggen juweeltjes verstopt: kostbare herinneringen, ontroerende gezegdes, diepe levenskennis. Vaak in hun eigen, wondermooie poëtische taal uitgesproken: het Dementees!

*Irene Kruijssen, muziektherapie
Eline Hoorweg & Irene van der Hulst, geestelijke verzorging
Paula Irik, vrijwilligster
Eben Haëzer, Berkenstede, de Diem, de Buitenhof,
Anton de Komp, d'Oude Raai,
Cordaan*

www.dementees.com

“Het gevoel van warmte dat nu over de wereld gaat, zijn bommen in de oorlog. Of het ooit vrede wordt, weet ik niet, maar hoop doet leven.”

“Ik zou een licht willen aansteken voor de groep, omdat wij hier zo vredig samenzijn.”

“Laten we ons richten op wat er goed gaat, op de lichtpuntjes. We moeten verbeteren wat niet goed is geweest.”

“Kerst is ruimte voelen voor elkaar.”

“We gingen heel vroeg naar de kerk, om 6 uur, maar de kerk was om de hoek. Dat vond je heel leuk als kind. Soms gingen we nog met ons nachtjaponnetje aan met een jasje eroverheen. We gingen ook buiten zingen. Het was echt heel leuk. We hadden ook een echte kerstboom. Mijn vader plantte die in de tuin en wij versierden de kerstboom.”

“Vrede komt als je je overgeeft aan alles dat je denkt dat vrede zou kunnen brengen. Je moet het zelf doen, een ander kan het niet voor je berekenen.”

“Ruzie brengt geen vrede, vrede begint bij jezelf.”

“Christus is geboren...nou, wij ook hoor!”

“Kerstmis betekent heel veel. Het is je voorbereiden op het nieuwe jaar en nadenken over wat van betekenis is geweest. De slechte dingen moet je vergeten, die moet je opzij zetten, dat is gebeurd. Je moet proberen dat het niet meer gebeurd.”

“Vrede is geluk.”

“Ik heb geen stem om kooks mee te kloppen.”

“Mijn ogen gaan lekken van deze kerstmuziek.”

“Je moet hoop ook bij je houden want als je hem verliest ben je hem voor altijd kwijt. Dus moet je hem bij je houden. Als je hem loslaat ben je hem kwijt.”

(Bij het lied *Now kresneti kisi*) “Oh ja, ze komt uit Suriname. Dat is vast haar lievelingslied.”

“S morgens hadden zangen en bidden en niks mis mee hoor. Dan zeg je toch,

tja God helpt. Geeft niks hoor is een heerlijke zaak. Is toch waar je je hart aan geeft. En mag iedereen zelf weten.”

Een kerst Juweeltje, door Paula gemaakt uit het Dementees. Of zoals Paula het zelf zo mooi verwoordt: “Ik pluk de bloemen uit de wei en maak er een bosje van.” Dat heeft ze gedaan met de woorden van mw. S. We wensen iedereen een hartverwarmende kerst!

“Kerstkleren
Witte kleren, dat hoort er altijd bij
allemaal in het wit
altijd wit, alles wit
echt op z’n kerstfeest.
Een hele verandering kan je zien
dat is echt een heugelijk ding.
Kleine kinderen met rode strikjes in
dan krijg je een mooi gezin
dan is het echt feest
want ze hebben allemaal wit aan
dat zal echt leuk staan.

Je trekt het aan,
je voelt helemaal feestelijk.
Een kleine witte jurk, dan ben je in de lucht!
Al is het een oude, witte jurk
het geeft de anderen een mooi gezicht

alles licht.”

--

Kerst is elk jaar een bijzondere tijd waarin vele herinneringen naar boven komen, of mensen nu gelovig zijn of niet...

Irene was dit weekend in de slag met een scheve kerstboom die niet wilde wat zij wilde.....hadden anderen daar ook wel eens last van?

Mw. R., lachend: “Hij luisterde altijd keurig naar me. Nee, geen kunstboom. Een echte boom. Neppers ruiken niet.”

Mw. D., glimlachend: “Ja, hij ruikt lekker.”

Dronk u wel eens (zelfgemaakte) glühwein?

Mw. R., breed lachend: “Ik drink álles.”

Mw. S., glimlachend: “Neeeee.”

Mw. G. glimlacht als haar dochter vertelt dat ze graag een pilsje lust.

Over kerstkraampjes...

Dhr. M.: “Er staat hier een hele grote. Een grote tent. Ik ben er nog niet geweest, maar ik wil er wel naar toe.”

Werden er kaarsen gebrand met kerst?

Mw. D. knikt ja.

Dhr. M., glimlachend: “Wij mochten geen kaarsjes branden. Dat was te gevaarlijk. En (*grotere glimlach*) wij waren niet zo slim.”

Maar anderen hadden wél echte kaarsjes in de kerstboom?

Mw. D.: “Ja, altijd. En dan een emmer vol met water ernaast. In de woonkamer.”

Mw. R.: “Ja hoor, leuk. Overal. Maar inderdaad ede emmer water was wel verstandig. Bij de kerstboom met echte kaarsjes hadden we wél water.”

Vond je dat dan wel eens gevaarlijk?

Mw. R.: “Welnee joh, als kind toch niet.”

Dhr. M. leest een zin voor uit het lied ‘O kindeke klein’: “Dat is een mooie frase.”

We zingen ‘Komt allen tezamen’

Mw. O., aan de andere tafel gezeten, zingt het refrein mee.

Mw. G.: ook, met ontroerde ogen.

Mw. O.: “Godsamme, die zitten de hele dag al te zingen. We stoppen er nu mee. Bedankt!”

Vandaag een combinatie van Sinterklaas en kerst Juweeltjes.

“Het is altijd gezellig maar nu extra. We moesten de liedjes mee zingen!”

“Sinterklaas, die moest mij niet. Ik was veel te hebberig.”

“Ik heb mijn man in de kerstboom gehangen.”

“Kerst en een kerstboom? We waren het gewend. Bij mijn ouders hadden ze ook altijd kerstbomen.”

“Kerst? Krijg je dat weer, het geloof, daar is altijd gedoe om geweest, oorlogen over uitgevochten.”

“Een kerstboom in Spanje? Ik twijfel.”

“Een kerstboom in Suriname? Dat is lang geleden. Nee, we hadden geen

kerstboom.”

Over kerstliederen: “Je onthoudt het omdat je het mooi vindt. Dit is een wonder!”

“*Stille nacht?* - maar we gaan nog lang niet slapen hoor!”

“Die hond geniet van de muziek.”

“De kinderen maakte muziek. De kerstman kwam met zwarte piet en luisteren en maakten opnamen en zeiden dat is onbekende muziek en heel mooi. Ze maakten er in het orkest iets hogers van. Ze legden er iets onder. De kinderen hoorden het en zeiden: *‘Dat hebben wij gemaakt!’* En waren zo trots! Mensen betaalden om te luisteren. De nonnen kregen een halve shilling en daar kochten ze dan weer muziekinstrumenten van.”

12 november was het Divali. Divali is een festival van licht en hoop en wordt door hindoes over de gehele wereld gevierd. Hindoes wensen elkaar veel geluk door ‘Subh Divali!’ te zeggen.

We steken veel lichtjes aan op tafel, bekijken boeken en afbeeldingen over Divali en luisteren naar Divali muziek.

Bewoners knikken instemmend: “Mooi gedaan!”

Mw. K. en dhr. S. herkennen veel, knikken en stralen met een grote glimlach.

Medebewoners kennen Divali ook en kenden hindoestaanse mensen.

Mevr. W. knikt: “Je herkent ze altijd.”

Mw. G.: “Ik had Hindoestaanse burens en die maakten ook mooie tekeningen op de grond. Mijn broertjes deden gewoon met ze mee.”

Met Divali wordt de overwinning van het goede op het kwade gevierd..

Mevr. Z.: “Wat het goede en het kwade is, is voor iedereen anders. Het kwade is ziekte en dingen die niet goed gaan. Soms overkomt het je, je moet het een plaats geven. Je kunt bidden tot God. Je kunt hem vragen om je te helpen en kracht te geven om het te doorstaan. Het goede is dat je vooruit komt, dan ben je blij.”

Mevr. W. knikt haar toe: “Heel ons leven is een strijd om het leven en de dood.” *Bedachtzaam:* “Ik was zo’n knappe vrouw en nu ben ik een kapotte vrouw.”

Mw. Z. troostend tegen haar: “U bent nog steeds knap, maar het neemt een beetje af omdat je ouder wordt.”

Mw. W. knikt haar instemmend toe: “Je bent gedwongen om het te aanvaarden.” *Divali gaat over licht, wie zijn de lichtpuntjes in uw leven?*

Mevr. P.: “Andere mensen zijn lichtpuntjes in mijn leven, mijn kinderen ook.”

Mevr. W.: “Het donkere punt is dat ik hier (*in dit verpleeghuis*) zit, maar het lichtpuntje is dat we nog een liedje kunnen zingen.”

Mevr. Z. troostend: “We zorgen toch voor elkaar, daar wijs ik u op. Mijn dochter is mijn lichtpuntje, ze is het enige wat ik heb.”

Mw. W. somber: “Ik heb helaas geen dochters, alleen zonen.” *Glimlacht en knikt:* “Ik wens dat het licht ook in onszelf mag schijnen.”

Vandaag Juweeltjes over zingen.

“Daar was laatst een meisje loos? Voor het pak ransel had ik het al uitgemaakt!”

“De tweede stem zingen heb ik op school gelaten”

“Het heeft geen zin om te wachten met zingen hoor.”

“Het afscheidslied was niet getikt, maar stond wel in het boek.”

“Ik ben makkelijk omdat ik van zingen houdt.”

“Zingen geeft ruimte in je lijf.”

“Ik zing niet mee want ik kijk naar hem. Hij zingt mee met zijn handen.”

“Oh fijn, een boekje. Ik zing niets uit mijn hoofd.”

“Ik zing die liederen niet, want dan denk ik aan mijn moeder en ze is dood en ben ik alleen.”

“I like music but don’t know how to sing.”

“Op de hogere en lagere school zongen we liederen.”

“Ik vind Duitse liederen niet leuk en Frans is zo moeilijk.”

“Eerst muziek maken, dan mag je naar bed.”

“Amsterdam. Mijn hele leven gewoond. Mijn zoon en vader en moeder. Die liedjes die horen erbij als je het goed hebt gehad. Ook het verdriet.”

“Mijn moeder zong altijd bij de afwas. Als er afgewassen werd, moest er

gezongen worden.”

“Kijk zij poetst op de maat!”

“Je hoeft niet bij mijn zanglust te komen.”

“Ik vind alle liedjes mooi.”

“Die tweede stem, die pak ik zo achteraf.”

“Oh, ik kom gauw naar u terug, u gaat weer zingen!”

In de maand november herdenken we de bewoners die het afgelopen jaar zijn gestorven. Dat wordt gedaan met grote herdenkingen waar de naasten aanwezig kunnen zijn en met kleine op de verschillende afdelingen. Daar herdenken we de vele mensen die we zijn verloren, zoals bijvoorbeeld onze ouders, familieleden, kinderen of vrienden.

We zitten aan tafel en hebben een kaarsje aangestoken. We vragen aan de bewoners welk lied ze willen horen voor hun overledenen.

Mw. O. straalt: “Het *wiegelied van Brahms*. Was het absolute laatste wat werd gespeeld voor de overledene. Bij ons in de familie tenminste. Dat was bij ons in de familie ingekankerd. Het allerlaatste stuk als het een openbare begrafenis is. Van mijn ouders en schoonouders en moet je radicaal zelf weten. Wie het meemaakte zei dat ze het eerder hadden moeten weten, zo mooi vonden ze het zeiden ze. Het knijpt mijn keel dicht, zo mooi! Je kan het niet mee zingen, al wil je het. Je keel zit dicht. Dit werd als laatste meegegeven. Kan er geen woorden meegegeven. Het is nu voor namaak gelukkig, anders was ik nu iemand kwijt geweest. Gelukkig is er vandaag niemand die ik moet wegbrengen. Het heeft alle dingen van de toestand. Maar met kinderen erbij, is het zingen erbij met dat hoge en dat rustige erbij.”

We luisteren aandachtig naar het lied en knikken instemmend, dat is zeker een prachtig lied.

Dhr. K. knikt bedachtzaam: “*Ave Maria*. Een rooms katholieke traditie. De Maria liedjes die daar werden gezongen én prachtig werden gezongen. Prachtig, heel mooi en van genoten, dat hoort erbij. Het *Ave Maria*, als het een vrouwelijke overledene was.”

We luisteren met ontroering naar het Ave Maria.

Mw. O. ontroert : “Ik ben nu bijna 100 jaar. Ik zeg heel eerlijk, ik ken het niet anders dan op die manier...Ja, ik ben oude meut. Het is sowieso mooi om te

horen.”

Mw. Z. weemoedig: “Liebestraum...kippenvel!

We zetten Liebestraum op.

Mw. Z. met tranen in haar ogen: “Laat dat nou het lievelingslied van Joop zijn, mijn overleden man. Zing maar door hoor. Moet zo zijn. Zulke mooie muziek.”

Mw. H. glimlacht: “Ik heb nou een voorstel gekregen, voor als ik zelf weg ben. Salut d’amour. Je kent het niet, maar je hoort het en denkt: ‘Ja mooi!!

We luisteren naar Salut d’amour.

Mw. H. straalt: “Ja, fantastisch. Echt. C’est ci bon, wat mooi! ”

Mw. O. met tranen in haar ogen: “Our love is here to stay.”

We luisteren zwijgend naar het lied en knikken.

Mw. O. ontroerd: “Ja, deze werd op de begrafenis gespeeld van mijn zusje die veel te jong is overleden. Hoe is het mogelijk dat u dit allemaal weet en laat spelen.”

Mw. S. knikt haar troostend toe: “Ik ken het niet, maar vind het wel mooi. Het dwingt je ook tot luisteren.”

Mw. O. stralend en met een lach: “Dan weten jullie, als ik mijn ogen dicht doe, wat er gespeeld wordt op mijn begrafenis, wat geweldig leuk dat jullie dit nu allemaal konden horen!”

Mijn tante is gelovig, ik niet. Dat maakt voor de liefde die we voor elkaar hebben niets uit, we zijn dol op elkaar. Bidden bij het eten en de wekelijkse kerkgang hoorden als een natuurlijk patroon bij haar leven. En dat leidde tot het volgende gesprek.

Tante, geeft geloof troost?

Tante schudt haar hoofd: “Dat kan ik eigenlijk niet zeggen.”

Waarom geloof je?

Tante: “Jaja, ben even aan het nadenken. Weet ik eigenlijk niet. Waar ik zuiver ben, ik over dingen van mezelf tevreden ben. Als ik iets doe of ergens mee bezig ben. Als dat moeite kost. Geeft me dat wel voldoening. Dan weet ik dat ik goed bezig ben. En of dat dan waar is weet ik niet.”

--

In het verpleeghuis kan hartverwarmende vriendschap opbloeien.

Drie vrouwen in gemakkelijke stoelen voor het raam, in de huiskamer. We praten over de plaatsen waar ze in hun kindertijd gewoond hebben. En zo komen de drie vrouwen, mevrouw H, mevrouw D en mevrouw W erachter, dat ze dicht bij elkaar in de buurt hebben gewoond. En dat ze elkaar misschien vroeger wel eens gezien moeten hebben of zomaar op straat voorbij gelopen zijn. Nee, ze kennen elkaar niet van vroeger.....

Mevrouw D.: “Sinds hier, hoor. Want eerder kon ik je niet.”

Mevrouw W.: “Het is helemaal goed gekomen. We doen alles samen. Ik stond dáár (*ze wijst op de muur bij de ingang van de huiskamer*). Met mijn zoon. En ik zei: ‘Ja, hier wil ik wel wonen.’ (*over haar man*) Die was aan het fietsen geweest. En toen hij de fiets terug zette in de schuur, is hij overleden. Heel plotseling. En toen kon ik niet meer alleen blijven. En zodoende ben ik hier gekomen. Nou weet ik het weer. En toen leerde ik deze twee vrouwen kennen.”

Mevrouw H., lachend: “En toen was je meteen verkocht.”

Mevrouw D.: “En je leerde mekaar kennen.”

Mevrouw H.: “En toen was het meteen goed.”

Mevrouw W., *wijzend op mevrouw D.*: “Wij doen alles samen.” *En wijzend op mevrouw H.*: “En zij is ook een schat!”

Vanaf 1974 herdenken en vieren de Marrons jaarlijks op 10 oktober de succesvolle strijd van hun voorouders tegen onderdrukking en voor vrijheid. Sinds 2010 is de ‘Dag van de Marrons’ een nationale feestdag in Suriname.

Samen met de bewoners praten we over Marrons en over de slavernij.

Mw. P. knikt instemmend: “Dat is de geschiedenis die ik in mijn jeugd heb geleerd.”

Mw. L. bedachtzaam: “Wij noemden ze Boslandcreolen.”

Mw. K. kijkt om zich heen: “We moeten gezellig met elkaar omgaan, het lukt wel.”

Mw. S. knikt: “Mensen moeten met respect met elkaar omgaan, elkaar begrijpen, helemaal geen ruzie maken, je kunt je er bij neerleggen als je ’t er niet mee eens bent.”

Mw. K. instemmend: “Mensen moeten meer op elkaar letten, goed voor elkaar zijn, niet achterbaks zijn en dan komt het wel goed.”

Mw. S. knikt haar toe: “Je moet normaal met elkaar omgaan, je moet de mens behandelen zoals je zelf behandeld wil worden.”

We luisterden ook naar muziek van de Marrons en kijken naar beelden van dansende vrouwen in prachtige gekleurde rokken.

Mw. S. enthousiast: “Ik heb dat ook zelf meegemaakt, ik heb zelf meegedanst. Je bent op vakantie, dus je doet alles mee, heel leuk was dat.”

We lezen een Marron vertelling voor over de Spin Anansi. De Marron vertellingen beginnen altijd met de tekst: ‘Dilitin! Luister eens!’ En dan antwoorden de mensen: ‘Daitin! Wij luisteren!’ De moraal van het verhaal was: een ander in nood moet je altijd helpen.

Mw. K. knikt bevestigend.

Dhr. B. knikt: “We zijn op de wereld gekomen om elkaar te helpen.”

Mw. K. peizend: “Dat we elkaar helpen is tot daar aan toe, maar ik zou eerst de feiten gaan bekijken. Je moet niet in de chaos trappen met één been. Misschien ben je zo van karakter en dan moet je oppassen dat je niet uitglijdt.”

Mw. S.: “Je moet zorgen dat je met de ander kan genieten. Je moet de persoon accepteren en nemen zoals hij is. Ik hoop dat iedereen het ook doet. Er moet altijd hoop zijn.”

We zingen verschillende Surinaamse liederen ter afsluiting.

Mw. L. stralend: “We zongen het altijd. Ik ben er. Het is mooi.”

Met zoveel triestheid en verdriet in de wereld, een Juweeltje met wijsheid van een vader waar ik helemaal achtersta: ...vrede ontstaat als je goed zorgt voor de ander..

“Ik heb van mijn vader geleerd dat je niet alleen bent op de aarde, dat je andere mensen moet koesteren en waarderen. Dat doe je door je plicht te doen en goed te zorgen voor anderen.”

Mijn lievelings tante heeft ook dementie en ook zij woont ook in een verpleeghuis. Iedere vrijdag bezoek ik haar en mag ik ook haar woorden opschrijven. De bezoeken zijn me dierbaar omdat ik zo geniet van ons samenzijn. Soms realiseer ik me niet dat het zo totaal wederzijds is.

“Het lijkt me toch wat: als je kaduuk bent en je wordt opgenomen in een rusthuis of ziekenhuis of zo iets en je bent dan in niemandsland. Ja, zo gaat het vaak hé. Dan wordt je met een schok wakker, je voelt dat je in een andere omgeving bent en je probeert je te herinneren en je komt niet tot de juiste conclusie. In het ene ziekenhuis hoor je de scharen en lepels klikken, maar je komt niet tot de juiste conclusie. Maar ik hoop dat in elk huis een Irene is, omdat ik zo met je ben verknocht en dan zit ik wel eens te denken.....en dan kom ik tot de conclusie dat er geen conclusie is.”

Soms begint de muziektherapie zonder dat alle bewoners aanwezig zijn, omdat die dan een middagdutje doen. De muziek lokt ze dan toch vaak richting de huiskamer.

Mw. H. komt stralend de huiskamer binnen. “Ik voelde dat er wat was. Ik weet niet, ik voelde ineens dat er wat was. Gek hè, ik voelde: er is wat. Dat zijn

gevoelens, ik denk: ik ga eens even kijken. Ik lag ook te slapen. En ineens: er is iets. Inwendig.”

We verwelkomen haar en vertellen hoe stoer we haar vinden dat ze bij de Milva heeft gezeten.

Mw. H. “Dat was eens. En dat vergeet je ook weer. Ik dacht dat ik het nooit zou vergeten, maar grappig: ik ben het toch vergeten.

Ik moest in enen denken waar ik geboren ben. In Gunung Sitoli. Dat is Nias. Ineens wist ik het weer. Semarang, Midden-Java. Geboren ben ik, geboren in Gunung Sitoni, Nias. Dat is een reuzegroot eiland. Want mijn vader zat in het leger. Zodoende. Wij woonden op verschillende plekken. Bandoeng heb ik ook gewoond. Omdat mijn vader in het leger zat. Wordt hij overgeplaatste. Want ik heb later op Samarang gewoond. Dat is westkust van Sumatra. Mooi land. Aobon heb ik ook gewoond. Ik spreek nog Maleis. Ja, ik heb ook op een Indonesische school gezeten. Maar voornamelijk Nederlands.”

Dus zingen we speciaal voor haar het lied ‘Nina bobo’

Mw. H. straalt en knikt bedachtzaam: “Sajang is als je je goed voelt. Maleis. Sajang is ‘gelukkig’. Dat je je goed voelt. Makassar heb ik gewoond. Op Celebes.”

We vragen mw. H. hoelang ze in Indonesië? Heeft gewoond.

Mw. H. denkt even na: “Dat is heel lang. Want ik heb ook de oorlog met de Jappen meegemaakt. Toen dat afgelopen was, zijn wij terug gegaan naar Nederland. *(lachend)* Ik ben heel bereisd geweest. Het is zo lang geleden. Maar het komt toch nog wel boven.”

Dhr. H. is al vaker in de Juweeltjes genoemd, over de verliefdheid met zijn vriendin die zo wederzijds is.

(Dhr. H. ziet zijn vriendin in de gang voorbij lopen met haar zoon en knikt haar liefdevol toe)

“Ja, dat was mijn vriendin. Ja, ik vind dat heel mooi. Dat het begon met uitspreken van het vertrouwen. En ik heb dat nooit zo direct meegemaakt. Het was bijna altijd zo, je kent iemand en dan gaat het vrij rationeel eraan toe. Maar die slag, die lijkt... die lijkt een openbaring, dat het mogelijk was om te spreken over de diepere dimensies van het leven. Dat bracht mij bij een spirituele ondergrond. Dat wil ik hebben! Dat worden mijn uitgangspunten! Daar spreek ik nauwelijks over, maar in je hart laat het je bloeien en laat het je zijn. En daar was ik en ...maar zij maakt het allemaal. Ze is er gewoon...”

(Ik vertel hem hoe mooi hij dat verwoord en hoe me dat raakt. Dhr. glimlacht en knikt vervolgens bedachtzaam)

“Terwijl we ook knallende tegenstellingen hebben, waar ik dan grote moeite mee heb. Ze is mijn tegenover en soms mijn allerliefste en daar word ik heel

warm van (*Dhr. knikt nog eens bevestigend.*). Daar word ik heel warm van. Kan ik wel volop van genieten, dat is het mooiste. Dat zou ik ook niet meer willen missen, dan is ze weer heel dichtbij in warmte en genegenheid.

Nou weet ik ook wel dat je een tegenover nodig heb, maar dat is dan zo confronterend en tegenover dat ik er geen raad mee weet. Ik denk: ‘Nou, dat is een standpunt waaraan geschaafd moet worden’, maar op een bepaalde manier weet ze er een draai aan te geven, waardoor de voortgang niet geblokkeerd is en is het toch weer goed.

Je loopt het pad wat zich aandient, dat hoop ik. Ik ga die weg, maar soms dan denk ik wel: ‘Hoe lang hou ik dit vol, de schoonheid van dit contact en de schoonheid van haar’. Dat vind ik mooi, maar ik word ook heen en weer gegooid. Het ontroerd me en ik ga het ook niet uit de weg, maar ik wandel er maar doorheen als het moet. En het moet altijd, denk ik. Ja, maar goed, dat weet ik ook weer niet zeker.”

Een klein gesprek tussen twee bewoners zorgt ervoor dat ik stop met gitaarspelen en mijn notatieblokje pak. Ik schrijf, zoals altijd met hun toestemming, hun gesprek op en lees het voor. Ze knikken elkaar met een glimlach toe en de één geeft de ander nog een extra zorgzaam schouderkneepje. Bewoners met dementie zorgen ook voor elkaar.

Mw. M. gaat verdrietig zitten: “Ik ben alles vergeten.”

Mw. A. knikt haar bezorgd toe: “He, wat naar. Hoe komt dat?”

Mw. M. schudt haar hoofd: “Dat weet ik niet.”

Mw. A. knikt haar zorgzaam toe: “Nee, dat snap ik. Zelfs de artsen weten het niet. Maar je bent lekker bij ons.”

Mw. M. knikt haar dankbaar toe: “Ja, ik ben blij dat ik jullie om me heen hebt.”

Mw. A. lacht: “Wij praten ook leuk altijd hé. Dat heb je soms.”

15 augustus, Onafhankelijkheidsdag Indonesië. Een dag om te herdenken en te vieren. Veel bewoners hebben een verleden met Indonesië. Ze hebben hun partners daar leren kennen, ze zijn er geboren, of hebben er een tijd gewoond of gewerkt. Vandaag verschillende Juweeltjes over Indonesië.

“Ik was in Indonesië met de oorlog. Ik heb in het concentratiekamp gezeten. dat vergeet je nooit meer. Een trauma? Nee, ik zie het niet als een trauma. Als een herinnering. Je moet flink zijn. Ik praat er niet over. Ik ga gewoon door met leven.”

“Ik ben in Indië geboren. Ik was de juffrouw van de grapjes. Ik hou ervan om mensen te laten lachen en zo te laten leren, maar niet gemeen hoor! Nooit meer dan plagen! Ik was er wel heel trots op, dat een ouder zei dat haar zoon het zo leuk vond dat ik altijd grapjes maakte. Ik kwam uit de oorlog en dus tja, ook daardoor gefrustreerd. Ach, geef mij maar een bak kinderen hoor.”

“Ik was in Indonesië. Daar hadden we een baboe. Een hele lieve baboe.”

“Ik woonde in Indonesië. Wanneer we naar Nederland gingen? Ik denk dat ik 22 jaar was. Ik zat de eerste politionele actie in Indonesië. En halverwege de tweede ben ik teruggekomen. Ik ben bij Sumatra geboren, op het eiland Nias. Ik was op een Nederlandse school.”

“Mijn oudste broer was zeventien jaar ouder, die gaf aan het leger niet in te willen. Toen had je natuurlijk niets te willen. Dan was je verplicht naar Indië te gaan. Hij kreeg een verwonding bij Werkspoor en verwaarloosde dat expres. Ik heb me ook laten afkeuren. Wilde niet. Maar kreeg geen vrijstelling. Ik wilde vrijstelling omdat ik een leuke baan had in onze lieve gastvrouw huis als instrument maker. Maar hielp niet. Moest er toch in. Mijn tweede broer heeft zich laten afkeuren. Kreeg hij spijt van, want bij solliciteren werd je erop afgewezen. Zeiden ze: ‘We hoeven je niet’. Was in die tijd. Mijn derde broer had een pokkehekel aan het leger. Die hoefde niet, die had een vlekje op zijn longen. De vijfde was de duvelstoejager, die wel in het leger wilde en ernaar toe is gegaan.”

“Met de regen praten
Regen is regelbaar
In Indonesië
De zon is daar niet zo heet
Daar is lekkerder dan hier
Genieten hier van de zomer?
Aflopende zaak...”

“Hebben lang in Indonesië gewoond en hadden daar ook honden. Niet van die belangrijke hoor. Maar van die vrolijke honden, gewoon lief. Via mijn man zijn werk kregen we ook vaak honden. Maar tja, daar moet je dan weer zo aan wennen. Alle nieuwe honden zijn weer anders he.”

“Mijn broer heeft gitaar gespeeld. Toen hij naar Indië ging, heeft hij hem bij mijn moeder gelaten. Pakte ik wel eens stiekem zijn gitaar en ging dan pingelen.”

Geestelijk verzorger zijn, dat is een beroep waarvan je vaak moet uitleggen wat het inhoudt, maar niet bij deze bewoner.

Er is grote behoefte aan het meelopen in het leven van bewoners en de tijd nemen om te luisteren zonder te oordelen. Samen bezig zijn met de trage vragen van het leven, vragen waar niet gelijk antwoord op zijn.

Eline stelt zich voor en vraagt of ze naast een nieuwe bewoner mag komen zitten.

Mw. J. knikt en glimlacht: “Geestelijk verzorger? Wat leuk, die hadden we nog niet gehoord vandaag. Wat fijn dat je er bent, want ik wilde net huilen.”

Eline slaat een arm om haar heen.

Mw. J.: “Van welke richting ben je?”

Eline verteld dat ze humanistisch geestelijk verzorger is.

Mw. J.: “Humanist? Die ken ik nog niet, maar dat vind ik leuk om te horen. Is echt zo! Is echt zo!!! Zou ik wel uit willen schreeuwen. Ik wil niet zeggen wat ik voor geloof ben, maar wel het in je oor fluisteren.”

Eline buigt zich voorover en mw. fluistert haar geloof in Eline’s oor.

Mw. J. richt zich weer op en straalt: “Geloof geeft kracht en moed. Sommige mensen hebben puinzooi en verdriet in hun leven.”

Prachtige herinneringen komen naar boven als bewoners Storm zien. Dit keer over Banjer en Chili.

“Storm kom eens hier. Je bent zo'n lieverd. Ik heb zelf een grote hond gehad. Dat was een Duitse herder een Rottweiler. Zo'n schat van een beest! En toen moest ik hierheen en weg hond. Hij was ineens dood.

Omdat ik naar het verpleeghuis moest hij plotseling dood omdat hij hier niet mee mocht. Was zo'n lieverd. Was 13 jaar. Hij heette Banjer.

Ik had hem al als pup. Ik had hem ook heel goed opgevoed. Ik woonde in Zeist. Toen zijn we naar Driebergen gegaan. Als de bel ging bij ons, kwam hij er gelijk aanhollen en moest ik zeggen: ‘Rustig, rustig’, en moest hij naast me zitten. Want hij wilde weten wie er achter de deur stond.

Ik heb hem zelf opgevoed, niet op cursus geweest. Banjer was mijn laatste hond. Eerst heb ik een teckel gehad. Daarna een heel klein hondje. Dat dier was scheel! Dat was zo zielig! (*Lacht*) ‘Chili kom hier’ en dan eerst ging hij naar je toe en gaat hij de andere kant op. En dan zei ik: ‘Nee deze kant op’ en hij weer een andere kant op.

Was zo'n leuk beest. Hij speelde mee met ballen, lukte niet altijd natuurlijk. Zei ik: ‘Lieverd, dat gaat niet’.

Ik had alle honden als pup. Het was geen teckel...per ongeluk gezegd..wel...en die heette Chili. Was een moordvent. Is niet oud geworden...maar een jaar of drie..niet oud geworden...is niet oud voor een hond...geeft een tik hoor...als je hond plotseling dood gaat.

Wat leuk en lief dat je dit opschrijft en deelt want ik hou heel veel van dieren. Kattespoep schijnt heel gezond te zijn voor honden...zitten mineralen in zeggende...blijft vies..."

Iedereen weet dat muziek herinneringen naar boven haalt, maar regelmatig blijven we ons verbazen over wat voor lied dat kan zijn. Zo als het lied 'Daar bij die molen'

"Dat zong mijn vader, toen was ik nog geen meisje van tien. Toen hij schaatsen maakte. Hij maakte ook nog speciale schoenen. Hij was toen ook nog podoloog en maakte speciale aangepaste schoenen voor mensen. Dan lagen de schoenen links die nog betaald moesten worden, rechts die meegenomen konden worden en op de mat werd alles gelegd dat gemaakt moest worden."

Mw. verteld verder over de schaatsen:

"In de Duitse tijd was het donker en dan mocht er geen licht schijnen (*de verplichte verduistering*). En als je ging schaatsen en als ze (*de Duitsers*) gingen kijken, dan werd er door de mensen op een bepaalde manier gefloten en dat hoorde de andere mensen. Dan konden ze zich verstoppen in het bos en konden ze (*de Duitsers*) niks vinden natuurlijk in het bos."

Een medebewoonster vraagt of er ook voedsel met elkaar gedeeld werd:

"Ja, gingen ze wisselen van wat ze hadden bij elkaar.

In Leeuwarden en omstreken (*drie kleine dorpjes die niet te verstaan waren*) was een kettingbom gegooid. Hadden ze bommen gegooid in een hofje, maar geen één van de mensen die daar woonden waren dood! Was een hofje voor oude mensen. Wij waren benieuwd hoe zo'n kettingbom eruit zag, of er dan bommen in een ketting in de rondte lagen op de grond. Maar dat was natuurlijk niet zo, maar we wilden weten hoe dat eruit zag. Zijn lopend, hekje om hekje, ernaartoe gelopen en gekeken. Samen met moeder, die dat ook wilde zien. We hadden een picknick meegenomen en aten daar wat en gingen weer naar huis. Ach ja, was ook sensatie voor mensen."

Een medebewoonster vraagt of er ook bij de boeren eten werd gehaald:

"Met de buurvrouw gingen we een liter melk bij die mensen halen. Gratis! Hij kon alle melk niet kwijt natuurlijk, van alle koeien die hij had en zo hielpen ze elkaar. Zo hoort dat ook. Was een hele bekrompende boer natuurlijk, in kleine dorpjes.

Dat je dat allemaal nog weet hé. Tja, ben je een kind van 10 en is het sensatie he."

Elke maand blijven de Belevingsconcerten een feestje om te doen. Zeker als de liederen prachtige uitspraken oproepen.

Mw. V. geniet van de muziek: “Heel mooi. Mooi gezongen. Maar wat hebben die mensen er nou aan. Want ze weten het niet. En je zingt je dingen graag, want dat doe ik nog ook wel eens een enkele keer. Dat doe ik ook nog wel eens: zingen. Jemig, je zingt wel eens meer een liedje en weet ik wat. Want dat hoort er allemaal bij, zo’n liedje. Dan heeft ze het nog altijd in haar hoofd. En dan weet ze het weer.”

We zingen ‘Luna cu solo’

Dhr. R., waarschijnlijk het Spaans herkenkend: doet meteen zijn ogen open en reageert met een glimlach.

Mw. V.: “Dat zijn van die dingen. En die moet je pakken. Want je bent het altijd kwijt. Dan ga je wel eens zingen, wat je thuis altijd zong – en dan zit er toch een diepere betekenis bij.

We zingen de Nederlandse vertaling van Somewhere over the rainbow. Het raakt mw. V.

Mw. V.: “Mooie kleine liederen. En ze zingen ze helemaal af. Goed. Want dat hebben ze nooit vergeten in hun hoofd. Want dat hebben ze geleerd op hun schooltje. Een klein schooltje. En ze vergeten het niet, want het blijft liggen in hun hoofd. Want dat hebben ze thuis liggen. En dat wil je hebben en dat wil je houden. En dat blijft in je hoofd zitten.

Die liedjes houd je altijd in je hoofd. Dat blijft in je hoofd zitten. Van: God, dat was zo leuk. Of: mijn moeder zong dat zo leuk. Dat zijn liedjes die je altijd hebt. Ja, klopt!”

We zingen ‘Kum ba yah’

Dhr. S.: opent zijn ogen, glimlacht.

Dhr. R.: idem. Hij geeft met klanken en gebaren aan dat hij het graag sneller wil, dus Irene speelt de melodie sneller.

Mw. V. luistert met aandacht, er komt een liedje bij haar boven:

*“O, mijn lieve zwartkop
voel d’r eens hoe mijn hart klopt.*

(glimlachend) Van die lullige praatjes. Dat hebben ze gedaan. Want dat gingen ze allemaal zingen. Die soort dingen, die hebben ze allemaal in hun hoofd. En dan gaan ze ze allemaal zingen. Niet mooi, niet lelijk, we hadden gewoon

*liedjes. (zingt opnieuw): O, mijn lieve zwartkop
voel d’r eens hoe mijn hart klopt.
O, mijn lieve krullenbol
je maakt mijn hele hart op hol.
O, mijn lieve blonde,
zoenen is geen zonde,
zoenen is geen meisjeskwaad
als het maar in het donker gaat.*

Doe je thuis altijd en dan zeggen ze : ‘Zingt ze weer dat liedje.’ Dat waren van die soorten liedjes.”

Op 1 juli vieren we Ketu Koti. Dit jaar was het 150 jaar geleden dat de slavernij werd afgeschaft. Een vrijwilliger, haar familie en ikne waren bij de herdenking in het Oosterpark in Amsterdam. Een belangrijk moment dat ze niet hadden willen missen. Vandaag Juweeltjes over Ketu Koti en vrijheid.

“Met Ketu Koti vieren we de afschaffing van de slavernij. Het wordt elk jaar herdacht. Het is iets wat je nooit vergeet. Op school en thuis leer je erover.”

“Wij gaan ’s ochtends om 6 uur naar de kerk en daarna is het feest op straat, overall hoor je bandjes spelen en er is lekker eten en mensen dragen koto’s (*Surinaamse klederdracht*). Je hebt verschillende soorten, in verschillende kleuren. Mijn moeder had er eentje. Mijn tante maakte ze zelf. Maar ze droegen het maar een paar keer per jaar.”

“’s Avonds kijken waar er gedanst kon worden...!”

“Er was ’s avonds vuurwerk op het Oranjeplein, dat heet nu Onafhankelijkheidsplein.”

“Het gaat om vrijheid, blijheid komt van de heer.”

“Vrijheid betekent jezelf mogen zijn. Mensen mogen zich niet beter voelen dan een ander.”

“Als je jezelf kan zijn, dan kun je alles aan, met een knipoog van boven, hij inspireert je om het goede leven te leiden.”

“Dat je niet beperkt wordt in je doen en laten. Maar het is moeilijk om de grenzen van de vrijheid te bepalen.”

“Vrijheid is doen wat je wil, maar je mag niet het leven van een ander afpakken of zijn rijkdom verpesten.”

“Je mag doen wat je wil, maar er zijn grenzen.”

Verliefdheid in het verpleeghuis. Prille liefde tussen mensen die elkaar zien en gelijk mogen. Die elkaar steeds vaker opzoeken en merken dat de vlinders in hun buik over elkaar beginnen te buitelen en ze bij elkaar willen zijn. Iedereen geniet met hun verliefdheid mee...

Irene vraagt hoe het met dhr. H gaat.

Dhr. H straalt: Ik ben verliefd! Ik heb het mijn dochter verteld dat ik verliefd ben en mijn oudste broer. Ze reageerde vol liefde en positief. Ik denk ook niet dat ze op dat vlak problemen hebben maar denken: ‘Laat hem schuiven.’

Verliefdheid en nabijheid bij elkaar. Dat is nieuw. Niet dat het vroeger niet persoonsgetrokken was, maar was het anders.

Ik ben blij dat ze er is en als ik haar zie. We zitten in een vreemde constructie van de Rooms-Katholieke kerk. Maar we laten onze ruimte niet ontnemen om onze relatie te verdiepen en te vergroten. Dat is één van de dingen waar ik blij om ben en denk: ‘Hé, dat kan ook nog op mijn 82e! Dus dat wilde bij mij goed landen.

En ik heb nauwelijks negatieve ervaringen ervaren ten aanzien van ons contact, dat maakt je ook weer sterker en krachtiger. Ik ben bezig met de opbouw en met het uitdiepen van het contact, maar wil me niet in mijn vingers te snijden vanwege de katholieke kerk.

Ik zie de relatie altijd als een stap naar een verdiepend bestaan en dat heb ik altijd op de achtergrond laten meespelen. Dat heb ik dus ook gedaan in mijn contacten met vorige relaties, dan speelde dat een rol en is inderdaad een hoofddoel.

Een relatie is een weg van groei en ontwikkeling en om dat vol te houden valt niet altijd mee. Maar het is de enige weg waar ik in geloof.

Ik lees terug wat dhr. heeft gezegd. Dhr. knikt instemmend. Ik vertel hem hoe mooi zijn woorden zijn.

Dhr. H. bedachtzaam: “Je bent je niet altijd bewust van je eigen woorden, van wat je zegt. Maar ik voel wel dat er het nodige gebeurt en dat ik daarin een eigen rol speel en dat vind ik echt mooi. Ja!”

Sommige bewoners zijn van nature stil en bedachtzaam. Ze hebben de tijd nodig om tot gesprek te komen omdat de herinneringen en woorden trager naar boven komen. Met gerichte aandacht luisteren en bewoners de rust gunnen om hun herinnering tot woorden te vormen.

Het is warm buiten, binnen is het lekker koel. Eline zit naast dhr. M. Ze kijken naar de blauwe lucht, de lichtgroene blaadjes in de bomen die wapperen door de wind.. Een mooi beeld...Eline verteld dat ze van zeilen houdt en dit prachtig zeilweer is.

Dhr. M. kijkt haar stralend aan en knikt.: “We lagen bij de mooie Nel. Mijn broers hadden daar kano's, of zeilkano's eigenlijk. En in de winter, dan moesten ze worden, ja, beschut tegen het weer zeg maar, dan legden ze die op karren, en dan helemaal naar Driehuis.

(Denkt even na) Ja, ik weet het niet meer precies hoor... Maar van mijn ene broer heb ik wel leren zeilen en kanoën, mijn andere broer was wat afstandelijker, maar daar heb ik weer andere dingen van geleerd. Ja hoor!

(Knikt vol tederheid) Ja, mijn broers waren een stuk ouder en groter. Die konden dat allemaal.”

Nog een Juweeltje over Storm. Niet overal worden honden als huisdier gezien. In sommige landen is het een lekkernij. Dat levert bijzondere gesprekken op tussen bewoners.

Heeft mevrouw V. een hond gehad? =

Mw V.: “O, zo veel verschillende natuurlijk. Lief? Natuurlijk. Als je kinderen lief zijn, zijn je honden ook lief.”

Heeft dhr. A. honden gehad?

Dhr. A., die aldoor glimlachend de kring rondkijkt, knikt: “Ja. Twee honden. Grote honden.”

Glimlachend maakt dhr. A. een kus-gebaar naar Storm.

Mw V., die dat ziet: “Lief, hè?”

Waren het knuffelhonden?

Dhr. A. glimlacht en knikt ja: “Ik ging heel vaak met ze wandelen.”

Het lied “Toen onze Mop een mopje was, wordt door mw V, Mw. S. en dhr. O. meegezongen

Dhr O.: “Ik houd van honden. Ik heb het vlees ook gegeten.”

Mw. S., verontwaardigd: “Dan kunnen we het vlees van mensen óók wel gaan eten.”

Dhr. O., onverstoorbaar: “Ik heb hondenvlees gegeten. Bewust. Mijn vader had geslacht. Die hond gaat niet naar buiten. Die blijft in een kampje, een kleine kampje. die hond moet schoon zijn. Die wordt ook gekeurd!”

Mw. S.: “Ik weet nog, dat mijn ouders een konijntje hadden gewonnen, met een quiz of zo. die was er een paar dagen. Toen was het kerst en toen was dat beestje nergens meer. Ik heb niet meegegeten. Dat heb ik ze wel kwalijk genomen, hoor!”

Mw. V., zingend: “Wanneer was het droog? Wanneer was het droog?”

= We zingen ‘How much is that doggy in the window?’ =

Mw. S. blaft.

Mw. V. en dhr. O.: zingen het refrein mee.

--

Het is prachtig weer. Irene verteld dat ze een hangmat heeft waar ze, toen ze even niet oplette, er aan de andere kant weer uitviel. De bewoners proestten het uit. Hebben de bewoners wel eens in een hangmat gelegen?

Mw. D. straalt en knikt: "Ja, in de tuin in Amsterdam."

Mw. V. proest en schudt haar hoofd: "Nee, niet met mijn eerste en niet met mijn tweede man."

Mw. K. kijkt bedenkelijk en schudt haar hoofd: "Nee hoor, wil wel."

Dhr. G. knikt, gaat wat rechterop zitten en zijn ogen beginnen te twinkelen: "Oh, jee, wel twintig keer denk ik. We gingen met de band op stap. Moesten we ergens anders naartoe en moesten we hem inklappen en uitklappen. Wisten: hadden het in de hand. Deden het iedere keer: uitklappen en lagen we weer. Tussen twee bomen, ach we lagen waar het uit kwam."

We zijn onder de indruk, lag zo 'n hangmat dan ook fijn?

Dhr. G. grinnikt en schudt zijn hoofd: "Nee, lag niet fijn. Op de heenreis: hadden ze een duwer. ...Volgende moest ook duwen. Was geintje, van heen en weer slingeren. Toen gingen we er in slapen, maar proberen... voor de rest weet ik het wel weer... Op de heenreis, toen was het zo warm en gingen we op het voordek slapen. (Lacht) Vergeet ik nooit meer. Water, water, water, opstaan...Moest je maken dat je wegkomt, anders was het niet gezellig. Gingen we op het kampement.. gingen we allemaal ... begon hij vooraan... ging hij verder...anders kwam je in het water terecht....Anders spoten je onder water. Sliepen op het dek, zonder matras of kussen...maar op kleren...drie weken lang.. Kwam je steeds weer ergens anders terecht. 's Avonds werd je uitgenodigd... moesten... mochten we er bij zijn. Sliepen we 's nachts en ochtend werden weer gewekt want dan moesten we optreden daar."

--

Ook therapiehonden moeten naar bijscholing om hun accreditatie bij te houden. Irene geeft aan dat ze de cursus stressvol vond. Ze merkte dat aan Storm die dan meer ging gapen. Maar de cursus is afgerond en Storm en Irene zijn geslaagd.

Met gapen helpt een hond om zichzelf te kalmeren en stress kwijt te raken.

Mw. W. glimlachend: "Dat herken ik wel, dat gapen."

Mw. W. heeft een hond gehad, hoe oud is hij geworden?

Mw. W. bedachtzaam: Frodo? Een jaar of dertien. Dat is best oud."

Dhr. Z. komt uit Spanje en had veel honden, hoe ging hij met hen om?

Dhr. Z. glimlachend: "Praten met hen. Hij verstaat heel goed wat ik zeg. In de boot. Met mij mee. Niet zo bang eigenlijk. Een keertje gepakt van de krabben. En niet bang. Bij mijn moeder? Goed geteld. Maar tien zeker. Mochten in huis."

Waar sliepen de honden?

Dhr. Z. lachend: "Bij mij. In bed." Hij straalt.

Dhr. H. komt uit Suriname. Had hij daar ook een hond?

Dhr. H. lacht en knikt: “Ik heb er één gehad, Chow Chow, met een blauwe tong. Klein, zwart, was nog een puppy toen ik hem kreeg. Heb ik gehad van iemand. Chinese hond, uit China. Hij is er niet meer, ze zijn er wel, maar ik zie ze niet. In Suriname hebben we veel honden gehad. Altijd drie op het erf. Wat ik voor honden kreeg. Je mag een hond niet slaan. Net een kind. Als een hond niet luistert, jij geeft een tikje. Zij begrijpen alles.”

Mw. B. komt binnen en kijkt glimlachend naar Storm: “Mooie hond.”

Had mw. B. honden op het erf?

Mw. B. knikt: “Ja.”

Dhr. H. is nog bij de honden in Suriname: “Tachtig jaren: was mijn zwager overleden. We zongen thuis, we hadden kerkdienst thuis. Hij had geen hond, maar de buurvrouw had een hond. Om 12 uur ’s nachts begint de hond te huilen. Hij wou niet binnen komen. Hij ziet dingen wat wij niet zien. Hij begon te blaffen: niet gewoon blaffen, blaffend huilen. We hebben hem laten uithuilen. Hebben we hem naar binnen gelaten. Naar de stoel bij de TV, waar hij altijd zat. Zo heb ik het geleerd: hij ziet alles, maar jij ziet niks. Heb ik van de buurvrouw geleerd: “jij ziet niks, maar hij ziet alles.”

De bloemen schieten weer uit de knop, de potten worden weer gevuld en we genieten met zijn allen van het frisse lentegroen. Houden de bewoners van bloemen?

Mw. G. knikt en lacht: “Elk jaar kreeg ik, als het voorjaar werd, tulpen in alle kleuren en lengtes van mijn man.”

Dhr. H. schudt zijn hoofd: “Ik had de pest aan tulpen. Ze gingen altijd hangen. Ik hou van rozen en fresia's, die blijven wel goed rechtstaan.”

Mw. H. knikt instemmend: “Tulpen hangen gauw. Ik koop nooit meer tulpen meer.”

Mw. S. straalt: “Rozen, het mooiste van alles. Alle kleuren zijn mooi. Rood, geel, roze of wit.”

Mw. G. is met haar gedachten nog bij haar tulpen: “Tulpen zijn ook aardig en mooi hoor.

Dhr. V. lacht: “Krijg ik een bloempie? Oh, wat een stevige hand heb jij! Ik ook. Van al het rennen en zo en dingetjes weet je wel.”

Mw. K. knikt hem toe en zegt bedachtzaam: “Een bloem is altijd mooi. Daar heb ik een speciale vaas voor. Dan zet ik hem in de hals op de hoek, op tafel, dat is uit eerbied.”

Dhr. H. glimlacht: “Ik bracht drie kleuren vlijtige liesjes mee. Roze, wit en rood.”

*Dodenherdenking en Bevrijdingsdag, 4 en 5 mei. Het blijft belangrijk om erover te praten. Zo kunnen herinneringen worden gedeeld die eerder te pijnlijk waren om ze onder woorden te brengen. Dit gesprek ontstond naar aanleiding van het lied *Que sera*.*

Eline vertelt dat ze zich, net als de zangeres in het lied, weleens zorgen maakt over de toekomst. Maakte mw. V. zich wel eens zorgen over de toekomst?

“Nee, ik maakte me geen zorgen. Had de WO II mee gemaakt. Was allang blij met alles wat er was. Ik zat in het Wieringermeer. Was 8 jaar.

Was niet normaal, alle soldaten door de straten. Erge tijden hoor. Je wist het niet precies, maar was wel heel erg hoor. Hoop dat jullie het niet meemaken. Dat het vrede blijft.

Teveel plaatsten waar het geen vrede is. Onbegrijpelijk hè.”

We zingen het verzetslied: ‘De gedachten zijn vrij’..De bewoners knikken instemmend en zingen het mee.

Het is volgende week 4 en 5 mei, houdt het u dan meer bezig?

“Ja, rond 4 en 5 mei houdt het me meer bezig. Toch wel. Is toch wel iets bijzonders (raakt zichtbaar ontroerd).

Heb als kind het elk jaar opnieuw mee gemaakt. Elk jaar opnieuw...verdwijnt niet. Was te erg, te fel. Al die kinderen die weg moesten...

Overal in wagens, die werden getransporteerd... Ze hebben dat mee gemaakt, verschikkelijk. Gelukkig is het over. Dat moet zo blijven.

Mijn tweede man zat in het Jappenkamp. Was ook vreselijk. Mijn schoonmoeder vertelde daar weleens over. Hij wilde het liever dempen. Deed pijn hè. Nog doet het pijn.

Waren ook heel veel Duitsers en Japanners die het er niet mee eens waren, maar die moesten oppassen, anders ging hun strot eraf.”

We zingen het verzetslied uit de Jappenkampen: ‘Zonnetje gaat van ons scheiden’. (Het lied stond toen symbool voor de rode zon van de Japanse vlag en het vertrek van de Japanners.) De bewoners zingen zachtjes mee.

We zingen als afsluiting het lied ‘Als op het Leidse plein’.

Mw. V. knikt. “Ja, dat was toen een sprookje”

Koningsdag, een feest waar je iets mee hebt of niet, maar het zorgt in ieder geval voor prachtige herinneringen.

Het is bijna koningsdag, de gangen zijn al oranje versierd.....

Mevr. V.: “Koningsdag? Ach, flauwekul!”

We zingen “Oranje boven”

Dhr. S. zwaait met zijn armen de maat.

= We zingen het Wilhelmus =

Mevr. V.: “Dan moet je gaan staan (ze voegt de daad bij het woord).

Irene denkt dat ze niet alle woorden correct zong, maar.....

Mevr. V.: “Ik heb geen foutje gehoord.”

Dhr. W. draagt gedicht voor. “Ik was misschien een jaar oud. Nu ben ik 90. We liepen van school naar het Surinameplein (*in Suriname*). We hadden geen geld voor bussen, het was ongeveer twaalf, dertien kilometer lopen van school naar het Oranjeplein. Je was blij als je mee mocht doen. Je had hoofddoeken om, speciale hoofddoeken. Je kreeg geen geld van de gouverneur. Dan gingen ze spreiden op de grond, één meter bij één meter. Overal heb je tegenstanders. Die waren bijzonder boos. Waarom? Waarom? Waarom? Het is wél de koningin, ze komt speciaal uit Nederland. “

Mevr. L.: “Koningin Juliana is van 30 april.”

Dhr. W.: “.....een standbeeld waar je naar toe liep.....”

Mevr. V.: “En dan moest je haar tenen kussen.”

Mevr. L.: citeert de eerste regels van het Wilhelmus.

Eline komt binnen in een prachtige feestjurk.

Mevr. V.: “De prinses komt binnen.”

Hoe vierde je Koninginnedag?

Mevr. R.: “Overal naar toe. Naar feesten en dingen. En later hadden we een eigen kroeg. Natúúrlijk versierd. Je was alleen maar bezig met rondlopen.”

Mevr. V.: “Met plakken en pompen.” (*even hiervoor ging het over het versieren van fietsen*)

Mw. R., lachend: “Ja, ik blééf plakken.”

Dhr. I.: “Leuk. Dan moet je naar de Dam gaan. ’t Is leuk, weet je? ’t Is leuk om dingetjes te kopen.”

Dhr. W.: “De scholen waren vrij. we hebben geld gespaard om speciale hoofddoeken te kopen. Ze (= *de koningin*) loopt zo – en dan gingen achteruit de mensen meteen weghalen waar ze gelopen had. Twee weken van tevoren al beginnen met leren. Die mochten mee lopen, want die kenden dat. De kinderen die het niet leerden, die mochten níet mee lopen - want overal heb je tegenstanders.”

Een bescheiden, vriendelijke heer. Ik ga bij hem zitten en vraag wat voor muziek hij wilt horen, hij begint te stralen...

Dhr.: “New Wave muziek!”

Ik zoek in Spotify naar de muziek en noem een paar bands op.

Dhr. begint te stralen: “Oh ja, The Cure! Die was ik vergeten. Ik ging nauwelijks naar concerten. Ik ontdekte op de Engelse radio, de BCC geloof ik, dat een diskjockey goede keuzes maakte en dan nam ik het ook op mijn bandrecorder.

Volgens mij heette hij John Peel. Ik herinner me nog heel goed dat ik dat opzette. Ik wist dat hij hele bijzondere nieuwe muziek draaide en zo ben ik alert geweest. Ik zat dan klaar om op te nemen.”

Ik lees voor wat ik kan vinden over John Peel als diskjockey.

Dhr. luistert aandachtig: “Wat leuk dat dat te vinden is en John Peel was dus bekend.

Ik vraag hem of hij bij toeval naar hem ging luisteren.

Dhr. schudt zijn hoofd: “Nee, ik wist dat de BCC na elf uur een diskjockey had die goede muziek draaide en moest ik alert op zijn om muziek op te nemen. Dus die John Peel is algemeen bekend?

Ik lees nogmaals voor wat ik over John Peel kan vinden, met nog wat meer wetenswaardigheden.

Dhr. luistert weer aandachtig, knikt, vraagt me af en toe iets te herhalen en straalt.: “Leuk!”

Wil dhr. Nog wat muziek horen? Ik lees wat namen van bands voor.

Dhr. lacht: “Oh ja, The Simple Minds! God ja, is al wel heel lang geleden. Ja, ik weet nog dat ik mijn bandrecorder klaar had staan om op te nemen, want je hoorde dit niet op de andere zenders.

Dhr. vraagt weer om wat over John Peel te lezen en ik herhaal wat er staat op Wikipedia.

Dhr. knikt: “Leuk dat dat ook een bekende naam is. Op de Nederlandse radio hoorde je dit bijna niet en vond ik verwonderlijk. In die tijd was het toch iets nieuws, je kende het niet.”

Dhr. luistert naar de namen van verschillende bands en zegt vertwijfeld: “Tears For Fears. Oh ja, ook een hele bekende maar ik ken hem niet.

We luisteren naar één van hun bekendste liederen ‘Shout’.

Dhr. glimlacht: “Oh ja. Het is allemaal heel lang geleden en ben veel vergeten. Maar die John Peel, dat was een diskjockey. Die ben ik niet vergeten.”

We luisteren naar het lied ‘Maneater’ van Daryl Hall & John Oates. Dhr. knikt instemmend: “Ja, wel een heel bekend liedje uit die tijd. Komt een beetje terug, een beetje...”

Dhr. luistert met interesse en aandacht naar de groepen die worden opgenoemd.

Plotseling veert dhr. op: “Jaaaa the Fall, daar was ik gek op!

Stralend luistert hij naar de namen van hits die ze hebben gemaakt:

Dhr. knikt: “The Mansion. Ja, die ken ik. Spoilt Victorian Child. Ja, die ken ik wel.”

We luisteren naar Spoilt Victorian Child.

Dhr. leunt voorover en tikt mee met zijn vingers op de muziek: “Oh jaaaa, die heb ik ooit opgenomen! Die hoorde je nergens anders, heel bekend nummer.

Ging dhr. wel eens naar concerten van The Fall?

Dhr. schudt zijn hoofd: “Concerten? Tja, wist niet dat ze waren, werden ook niet aangekondigd. Tjeetje ja. Heb ze allemaal opgenomen, maar wist toen ook niet waar het over ging. Wat goed dat je dit op een bandje hebt. Ik heb het zelf niet

allemaal meer op een rijtje, maar dit nam ik altijd op. Tjee tja, omdat je dit niet op de Nederlandse radio hoorde. Ik weet nog dat ik ernaar toe leefde. Zat ik bij mijn bandrecorder en dacht: ‘Hier hoor ik iets dat nieuw is!’”

De teloorgang van je capaciteiten merken is pijnlijk en zeer confronterend..

“Je weet dat het onoplosbaar is.

Je hebt een methode te vinden, je moet een manier vinden, dat je er mee kan leven. En dan heb je een overwinning behaald. Je kunt het niet opzij schuiven, dat is nu eenmaal zo.

Je probeert een tekst, een oplossing in woorden te vinden.

Zingen – ja – je probeert een oplossing te vinden dat je er mee kunt leven.

Hoe kan ik het oplossen? De antwoorden zijn er niet. Ze zijn er niet. Meestal zijn het antwoorden met een soort tegenbericht. Dat is bijna onverteerbaar.

Het gevoel dat de geest van je gedachten is en dat dat soms helemaal tegensprekend is met dat wat er is.....

Dat je geen steunpunt meer in je gedachten kunt vinden.

Je wilt beter worden en je weet dat er geen oplossing is. En dat is de pest in. Een auto die versleten is, waar de as van gebroken is, die kan je beter op de schroothoop gooien. Want er zit zoveel rammel in, dat je hem liever weg doet.

Accepteren: je weet dat het een opdracht is zonder oplossing. Je probeert van de chagrijn die daardoor ontstaat, nog een beetje plezier te maken. Zelf probeer je het toch zodanig een beetje op te ruimen, dat je begrip oproept voor anderen die daar begrip voor op te brengen.

Er zijn altijd mensen, die hebben daar geen gezicht op. Die niet weten dat dat geen gezeur is, maar dat het een beetje een manier is om er tegenaan te kijken....dat er een beetje begrip is.

Ik kan toch mijn chagrijn ergens kwijt. Want soms helpt praten een heleboel.

Dan heb ik toch een bepaalde dag een beetje een oplossing gegeven waarmee ik de spanning een beetje te drukken.

Praten is een vorm van oplossing van de spanningen die er zijn.”

*Tijdens de ontmoetingsgroepen en de muziektherapie nemen we, als het lukt en altijd met toestemming, de vele liederen op die worden gezongen. Op deze manier bewaren we de muzikale geschiedenis van mensen (met dementie) in het verpleeghuis. We zijn heel trots dat we vanaf nu ook een Spotify account hebben waar de meeste te beluisteren zullen zijn: **Zin en Zang en Dementees**, <https://spotify.link/q9CDC3FOGyb>. De Surinaamse Parels II en III staan er al op! Gaan jullie luisteren?*

Dhr. Z.: “Al deze liederen zijn zo oud als de bergen maar prachtig. Die bestaan uit stof maar bestaan nog steeds. En is waar. Want liedjes bestaan nog steeds. Met andere woorden die bergen is nu platte land. Al die jaren...En die dingen komen terug in mijn hoofd. Alles is plat...is niet meer heuvels...komt door regen en wind..En arbeid. Betrokkenheid is ook goed. Oh ja...lang geleden. Dit muziek moet op de radio.”

Mw. V.: “Als je de woorden niet meer weet, ga je met je neuriestem te werk. En dan kun je heel goed de woorden in zang omzetten. En je hebt altijd een stemming waardoor je als het ware helemaal oplucht.”

Dhr. H. knikt: “Muziek brengt ons het leven door, maar maakt het ons vrolijker of juist niet?”

Dhr. W.: “Iedereen heeft een wiegelied. De Indianen hebben een eigen wiegelied, de slaven hebben een eigen wiegelied. Niemand wil het zingen. Maar ik heb het onthouden. Ze hebben óók kinderen en die moeten óók naar bed. Die kinderen worden niet gewiegd, die kinderen worden gegooid. Van de vader naar de moeder en heen en weer en dan slapen de kinderen ondertussen al. *Dhr. zingt het wiegelied.*

We zingen ‘Pinji pinji kasi

Mw. L. legt de bewegingen uit die erbij horen. En die doen weer denken aan ‘Hoezee voor Surinaam’ en ‘Fai kan tak’ Dhr. W. en mw. L. zingen de liederen mee.

Mw. G. lachend: “Tjonge, dat ik nog dansen en zingen kan.”

Mw. V. glimlachend: “Als je terug naar Enschede gaat, kan je zeggen ik heb een leuke dag gehad ik heb iemand ontmoet die mooi als een nachtegaal kon zingen.”

Mw. M. stralend en weemoedig: “We zongen vroeger thuis. Mijn moeder zette in en dan zongen we samen.”

De lente is begonnen en we zingen liefdes liederen...want verliefdheid komt als het komt. Of je nu jong of oud bent, ziek of gezond.

Dhr. V: ziet de tekst: ‘Word nooit verliefd!’ *Lachend:* “Word nooit verliefd! Ja, er zit een kern van waarheid in. Altijd waarheid (nog steeds lachend): als je verliefd wordt, dan ben je de sigaar.”

Wie was er wel eens verliefd? En was het kalverliefde of echte liefde?

Mw. W, lachend: “Wat is nou kalverliefde en wat is echte liefde? Dat is hetzelfde!”

Weet mw. W. nog haar eerste verliefdheid?

Mw. W., glimlachend: “Dat was een man die was 12 jaar ouders en heel rijk. Die was stuurman op de grote vaart. Ik was 15 jaar. Dan kun je ook al verliefde

worden, hoor! Wij gingen ieder weekend naar Vlissingen, naar mijn oma. En meneer woonde natuurlijk in Domburg, daar woonden de rijken. En zo heb ik hem ontmoet. In een cafeetje. (over het huis van oma en de kelder waar ze dan logeerden) Het was pure armoe. Kleine raampjes, bedompt – een klein stukkie d'r boven. Het stonk ook naar een kelder, duidelijk een kelder. In de kelder kon je dan met een klein trapje naar de tuin. (...) Wanneer die vaarde, ging-ie pleite. En dan wachten, wachten, wachten. En dan kreeg je af en toe een brief. Je bent verliefd op de liefde, volgens mij.”

En was dhr. S. al jong verliefd? Op uw vrouw natuurlijk

Dhr. S., glimlachend: “Eerder wel. Met een meisje. Tussen jonger en twaalf.”

Kende u elkaar van school?

Dhr. S.: “Normaal gesproken wel.”

Hoe heette ze? Weet Dhr. S. nog hun namen?

Dhr. S.: “Eentje nog wel, maar niet allemaal. Pippa.”

Liep u wel eens samen hand in hand?

Dhr. S., glimlachend: “Bijna niet. Heel jong. Eén straat, zelfde dorp.”

Dhr. V. begint te zingen:

*“Onder de brug van Anke Franke
daar verkoopt men eikenhout
maar dat hout dat wil niet branden
jongens, jongens, wat verdriet
koop bij Anke Franke niet.”*

Lachend, wijzend op de liederenbundel: “Dan hoef ik niet meer te zoeken, want het staat er niet in.”

Mw. A. en Dhr. L.: volgen het zingen van dhr. V. met aandacht.

We zingen “Een roosje mijn Roosje”

Mw. R.: luistert met aandacht en zegt af en toe woorden.

Mw. P. kijkt zeer ernstig, maar beweegt en tikt op het ritme. mee.

Dhr. S.: maakt brede handgebaren op de maat.

We zingen ‘Love me tender’ van Elvis Presley

Mw. W., lachend: “Wat was ik verliefd op die man.”

--

We ronden een kleine herdenking af van een bewoner die ingewikkeld was. We vertellen dat dhr. L. daarom een nieuwe overbuurman krijgt.

Dhr. L.: “Is leuk.” Hij is zich er zeer van bewust dat mw. K. gestorven is, maar glimlachend vertelt hij: “Zij is vanmorgen niet lief geweest! Mw. K. duwde die stoel weg, ik ben gevallen.” Het uitproestend: “Dat heeft zij gedaan, kan niet anders! Zij heeft op een waardige manier afscheid genomen!” Nog steeds lachend: “Die stoel was er altijd, nu was hij weg, ik weet zeker: dat heeft zij gedaan!”

En zo komen we te praten over bijzondere dingen die er kunnen gebeuren, dingen die je niet kunt verklaren.

Mevrouw B. moet denken aan haar man. Die, toen zij met vrienden aan het wandelen waren ineens zei, terwijl er nog geen enkele sprake van ziekte was: “Ik ben de eerste van deze groep die gaat.” Mevrouw B.: “En zo is het ook gegáán.”

= *Heeft mw. M. wel eens zoiets bijzonders meegemaakt in haar omgeving?* = Mw. M., nadenkend: “Nee nee.”

= *En dhr. L.? =*

Dhr. L.: “Ik heb veel meegemaakt. Ik heb een keer een man gered. Er was niemand. Er was niemand anders. Hij reed met zijn auto in de gracht, je weet, die nieuwe weg Ik kan de deur niet openmaken, die auto ging helemaal naar de bodem. Ik kan niet zwemmen, ik dacht: ik ga die man redden. Watra Ingi, Water Indiaan, die heeft me gered.

Twee keer al. Mijn vader is overleden in Nickerie. Met een speedboot, een man of drie, vier, moesten we varen naar het ziekenhuis. Een schip kwam, met tachtig mensen. Mijn broer heeft die golven niet serieus genomen, je moest schuin gaan. Wij zijn gezonken, ik was de eerste, ik kan niet zwemmen. Die Watra Ingi heeft me gered. Daarom ben ik niet bang voor water. Ik spring, ik ben niet bang. Er is iemand die mij draagt.”

Afgelopen zaterdag vierden we, samen met de bewoners, in Eben Haëzer de boekpresentatie van

Over een andere boeg, ontmoetingen met God in het verpleeghuis, geschreven door Paula Irik. Ook in dit boek staan de letterlijke taal van mensen met dementie, het Dementees en hun zingeving, levenskunst en liefde voor het leven weer centraal. ***Het boek is ademloos mooi en een echte aanrader, ook voor mensen die niet gelovig zijn! Het boek is te bestellen bij Uitgeverij Elikser, jitskekingma@elikser.nl. Hieronder een fragment.***

Roken

Ik was twaalf
ik rookte, stiekem
op de WC.
Je was achterop,
zelfgebouwde WC.
Ik was twaalf
je denkt niet ver,
je denkt niet: de rook gaat buiten
uit de WC.
Mamma ziet alles al,

ze staat klaar
met een emmer water,
ze gooit water over mij.

Tweeëneenhalve cent
daar kocht je losse sigaretten van.
Stond mijn moeder bij de deur te wachten
kreeg je met de pan.

Mijn moeder was streng.
Ze was een strenge tante.
Maar haar lieve kant was geweldig.
De moeders hadden greep op de kinderen.
De moeder was alles.

Vrouwendag, 8 maart, een bijzondere dag, want gelijkheid voor man en vrouw is er nog steeds niet. Dat zit in grote dingen: zoals literaire prijzen voor vrouwelijke schrijvers of gelijk betaald worden in de topsport, maar ook in kleine dingen zoals dezelfde spelletjes mogen spelen.... Mw. L aan het woord..

*Mevrouw L. zit in alle rust in een hoek van de huiskamer dicht bij het keukenblok. Paula mag bij haar aanschuiven. Ze komen te praten over speelgoed. Kréég mevrouw L eigenlijk wel speelgoed? Want het waren arme tijden, toen zij kind was.....maar haar ouders zorgden ervoor.....
Mevrouw L.: “Je kreeg iets van ze. En dat was leuk. Altijd met je verjaardag een pop. Ja, ’t gaat altijd goed.*

Want dat was er in eerste instantie niet, dan was je niet jarig. Je hield er rekening mee. En een springtouw. Daar mocht je mee spelen. Eerst je dingen doen – en dan spelen. En daar zong je bij:

*Ik ben zo blij, zo blij,
dat mijn neus van voren zit en niet opzij.*

En dan deed je alles met elkaar. Met een versje erbij. We hadden iets apart van onszelf. En met die meisjes deden we hetzelfde, en dat was leuk. Omdat we in eerste instantie niks met jongens deden. Naderhand deden we dat wel. We mochten alles wat de jongens deden. We deden dezelfde spelletjes. We mochten hard lopen

Wij doen hetzelfde als de jongens. Je doet het gauw graag weg. We wilden hetzelfde doen. Dat was iets voor de meisjes ook. Want ze moesten zingen. En we gingen zingen. We werden helemaal goed gebracht. En dat is het! De meisjes en de jongens zijn gelijk. En dat vind ik goed! Dat je kan doen en laten wat je wil.

Zo hoort het ook, maar ja, dat weet je in het begin niet. Eerst de jongens. En dan mocht *jij* pas. Maar nu *weten* we het!

Dat is heel leuk: dat ze hetzelfde mogen doen!”

Zij zingen ‘Zeg ken jij de mosselman’. Het couplet ‘Samen kennen wij de mosselman’ herhalend:

“Dat is mooi, kunnen we het zelf doen. Wij *zijn* ook hetzelfde – we doen toch dezelfde dingen ook! Zo *hoort* het ook. Ja. Heel leuk!”

Valentijnsdag, dag van de liefde. Liefde in alle vormen en op verschillende manieren.

Vieren de bewoners de dag van de liefde?

Mw. Z. gedecideerd: “Nee mijn man houdt er niet van, ik wel.”

Mw. K. knikt haar instemmend toe: “Nee, doe er dus ook niet aan. Zou niet weten wat, hij is lief en goed voor me, maar niet romantisch.”

Wat zou u willen als romantisch gebaar?

Mw. M., glimlacht: “Ik krijg vaak bloemen van hem.”

Liefde kan in vele vormen bestaan. Niet alleen tussen vrouw en man, maar ook tussen vrouwen en mannen onderling, of bijvoorbeeld liefde voor ouders, kinderen, dieren, vrienden & vriendinnen...

Mw. H. straalt: “Ik heb liefde voor mijn dochter en zoon.”

Mw. S. een beetje verdrietig: “Liefde voor mijn vader. Hij is er gelukkig nog wel, maar dat hangt aan een draadje. Ze zeggen wel: ‘Die tijd komt voor iedereen.’ Maar ik vind het afschuwelijk. Mijn moeder is pas overleden, ik vind het afschuwelijk en ik voel me helemaal leeg.”

Dhr. W. knikt haar begrijpend toe. Doet dhr. mee aan de dag van de liefde?

Dhr. W.: “Nee, nee, maar kijk, dat komt, mijn vrouw is jong overleden. De jongens hebben dat goed opgepakt. Mijn zwager...nee....schoonzus...nee..is niet romantisch.. is een deel minder geweest. Je kan er toch nog even over nadenken weer.”

Mw. G. lacht: “Ik ben drie keer getrouwd geweest! De eerste keer in de puberjaren getrouwd. Daar heb ik twee dochters mee gekregen. Ik werkte als postbode en je loopt op straat en je ziet van alles. Tja, daar ben ik gewoon heel eerlijk in hoor. En op straat heb ik mijn twee nieuwe liefdes ontmoet. Een nieuwe liefde vergt veel van jezelf. En dan heb je het en dan heb je er weer genoeg van. Tja, ik ben er eerlijk over. In mijn tijd kon je niet latten. Ik ben tevreden en vind het goed zo. Nu heb ik er geen behoefte meer aan. Ben hiernaartoe gegaan. Ik haal nu uit mijn kinderen en kleinkinderen.” (*lacht hartelijk*). “Nou ja, een oma van lik me vestje want ik vertel ze van alles, dan lachen we samen. Maar ach, ze willen wel graag een ijsje met me eten.

Maar ja, ik flirt nog graag. Ja, ik kan je zo een lesje geven, maar zoals ik flirt, flirt jij weer niet. Tja, ik heb ik van alledrie de mannen pensioen, maar het maakt niet gelukkig. Maar is wel makkelijk. Met je ogen dicht naar mooie muziek luisteren, daar wordt je gelukkig van of een dagje uit.”

We zetten tango op, muziek van de liefde...

Mw. C. knikt: “Gelukkig...van een aantal dingen...Muziek, ja toch wel, veel.

Mw. K. staat op en begint te dansen: “Leuk he, dan heb je een dag dat je er geen zin in hebt, maar dan gebeurt dit (muziek) en dan...” (mw. danst door de huiskamer met een blij en stralend gezicht op de tango die we hebben opgezet)....

Mw. G. sluit haar ogen en luistert met een ontspannen gezicht en diepe concentratie naar de muziek: “Dan kan ik me afsluiten voor de rest want anders roepen ze me helemaal. Muziek, dat is zo mooi! Klassiek, opera, prachtig!”

Dhr. S. is verzot op Storm, hij bewaart zijn appels voor hem en geeft hem het liefst nog zijn eten met een kwajongens lach en een twinkeling in zijn ogen. Hij vraagt naar Storm. En ik begin over zijn honden: “U kende uw honden heel goed.”

“En ze kenden mij ook. In de nacht ... geluid ... ik wist wat ii moest doen ...precies ... ik af en toe chocolaadjes. Anderen ook er bij. Zolang ik heb. Een vrouw zei: ‘Jij moet gewoon met de honden, jij kan niets anders.’ Ik werken ... bloemen er af ... waren twee honden. En wat denk je? Ze kwamen bij mij. Ze waren bij mij. Lastige honden? Nee, bij mij niet. Ze waren perfect. Ik heb nooit honden geslagen. En de paarden? Lopen naast mij. Eén keertje, ik gevallen. Tussen zijn poten. Ik zei: ‘Niet trappen.’ Netjes. Hij heeft niet aangeraakt. Ik zei: ‘Dank u wel’, mijn hand zo aan zijn nek. Eén keer, stuk brood voor mijn ontbijt. Ik een stukje geven aan het paard. Het paard blij! Twee, drie paarden in de wei. Zo’n stukje brood – en wat denk je? Iedereen een stukje. Paarden waren blij. Zelf ik ook. die dingen waren ook mooi. Met het paard in het donker gelopen en toch niet aangeraakt. Ik vaak ... ontbijt ... ik delen ... niets meer voor mijzelf (breed lachend). Niet erg. Eén ding honderd procent: dier voelt jou – jij geeft terug ... beter dan een mens, meer dan een mens. Ook de geiten: ik roep zij komen.”

Denk jij wel eens na over het verschil in woorden die je gebruikt?

“Lief of liefde is ook verschil.

En is ook een groot verschil.

Lief is oppervlakte

Liefde niet.

Wat was het in het verleden?

Was het liefde?

‘Was’ is verleden.

Ken je het werkwoord?

Dat is ‘zijn’.

Zijn, was, bent en onvoltooid verleden tijd: geweest.

Liefde is blijvend. Wat is het verschil?

Je bent op het moment!”

Iedere keer vragen we toestemming of we mogen schrijven. Tijdens de ontmoetingsgroepen en muziektherapie worden er regelmatig levensvragen besproken. De één praat er makkelijker over dan de ander...

“Ik praat graag erover en ja, ik schrijf ook graag en ik doe dat graag. Ik vraag en schrijf graag. Aan mensen vraagjes te stellen. Ik doe dat ook graag, omdat het dieptevragen uit je body zijn. En daar gaat het over en die gaan vaak moeilijker over het front. En erover praten gaat vaak moeilijker en is dus bijzonder als ze erover praten en schrijven. Als je je voornaam geeft, dan praat je ook vertrouwelijker en dat bedoel ik ermee..

Als je ze opschrijft, wat ik heb geconstateerd dat er meerder mensen zijn die dat doen, ook willen praten. Dat je helpen kan! En daardoor ook gelegenheid hebben dat andere kinderen daar ook van leren en over kunnen praten en dat is wezen hetzelfde.

Achter dat praten, zit dat erachter. Die mond heb je. Niet voor niets gekregen. Heb je gekregen, om te praten. Kun je alles verklaren en om méé te kunnen doen. En dat is heel bijzonder, als iemand dan praat.

De vragen zijn vaak ook moeilijk en zijn de vragen die de ander besproken wil worden. En ze weten en voelen ook dat het moeilijk is om erover te praten.

In wezen moet het besproken worden, als je echt vrienden wilt zijn. Ik vind het ook fijn om erover te praten en ik weet dat de ander dat niet snel doet en dat het helpt bij hem in het diepst in zijn body.

En dat helpt en dat is bijzonder. Als je ergens gaat staan en het doet, help je velen. En als je zelf makkelijker praat, help je de ander ermee. En als je niet met

de ander erover mag praten, praat je er niet makkelijker over. Het is in drie fasen uitgevoerd. Als de één het niet doet, dan voelen de anderen mee. Je voelt dan ook dat er maar op één poot spanning staat. Dus moet je voelen. Je moet een beetje de praktijk doorkrijgen. Als je het merkt, dan denk je: ‘Dat is goed’. Als het door blijft werken, dan betekent dat het nog bezig is. Dan kan je het oplossen door het opnieuw te doen. Door die handelingen van drie ampère. Is het meer, dan krijg je een scheve belasting. Net zoals de deur van de trap. Blijf je doordraaien, gaat hij los of niet? Die dingen vertel ik altijd aan dames en jongens. Dan zijn ze ook happy als je dat zegt. Soms heb je de ander nodig om dingen helder te krijgen en te helpen.”

Zorgen voor elkaar, dat kan op vele manieren. Door erover te praten, het voor te leven, een knipoog naar elkaar, een hand op iemands schouder als je ziet dat die het moeilijk heeft of je laten verzorgen. Hoe zorg jij?

“Voor iedereen gezorgd. Je moest elkaar overeind houden. Voor familie.”

“Vind wel leuk om zelf zorg te ontvangen. Dat je kunt luisteren en je hoeft zelf helemaal niets te doen. Dat is toch heerlijk.”

“Altijd leuk als het levendig om me heen is.”

“Ik heb altijd voor mijn broertjes en zusjes gezorgd, waren dankbaar ervoor. Als ik wat vraag, dan gaan ze gelijk sturen. Maakt niet uit hoe duur het is. Ik ben dankbaar ervoor. Ik heb voor het hele gezin gezorgd omdat we altijd arm waren en niemand ons kon onderhouden. Ik werkte bij het department *Storm* en daar verkochten ze de binnenbroeken en ging ik verkopen.”

“Zo klaar...we blijven niet aan de gang! Mensen genoeg hier. Ik heb al genoeg gedaan. En nu rust.”

“Het is niet prettig om afhankelijk te zijn. Je moet altijd beroep doen op iemand om te helpen en dat is niet prettig.”

“Het leven hier is lang niet altijd makkelijk hoor, dus dat wil ik niet propageren, dus ik hoef ze niet. Maar ik waardeer wel jullie goede bedoelingen! En wat jullie hier altijd doen en brengen aan optimisme.

Maar ik hoop dat ze er een pilletje voor vinden, mijn vader ging ook dementeren. Ja, niet dat ik al dement ben hoor, maar het zou fijn zijn als ze een oplossing vinden. Er wordt nog altijd aan gewerkt, maar dat zullen wij niet meer

meemaken. Maar toch voldoende om mij al uit de roulatie te halen. En misschien komt het ook wel door wat ik meegemaakt heb, want er is hard gewerkt om mij achter slot en grendel te krijgen. Maar je wordt goed verzorgd, je gezondheid wordt in de gaten gehouden, maar ja, het is jammer dat het.. ”.

“Zodra je met anderen bent, ben je er op attent dat je niet alles over je heen kan laten komen.”

“Het is ook zo, de mensen zijn zo verschillend, met de een kan je beter praten dan met de ander.”

“Maar het is moeilijk hier, want je kan niks meer zelf. Want ik zorg het liefste voor mensen en dan gaat dus de andere kant gaat dus door. Want er gebeurt natuurlijk van alles nog wat. Mensen die dood gaan en de gekste dingen. Maar daar heb ik nog nooit spijt van gehad. Ik kan het dus niet helemaal duiden, dat ik hier zit als ik me over de hele wereld heb vertoond zeg maar. Ik heb zoveel mensen geholpen maar dat helpt nu niet. ”

“When you have a person to your house, you have enough food in the house. Otherwise you have to go to the farm to give them some.”

over na te denken ...

“De mensen willen veel te veel en tegelijkertijd.
Misschien was ik ook zo maar weet ik niet meer.
Of het gelijktijdig was of zo af en toe.
Zie het ook bij mijn dochters.
De één heeft het niet en de ander wel.
De één zegt: ‘Ach, dat komt wel’
En de ander zegt: ‘Het moet af en nu’.
Ik ben ook van: ‘Het moet af.’
Ik ben allebei.”

Het leven van onze bewoners met dementie in het verpleeghuis is net een schatkamer. Je vindt er donkere hoekjes, kleerscheuren, gebrek en hartzeer. Maar ook een rijkdom aan verhalen, een grote schat aan wijsheid. In de levensverhalen van bewoners liggen juweeltjes verstopt: kostbare herinneringen, ontroerende gezegdes, diepe levenskennis. Vaak in hun eigen, wondermooie poëtische taal uitgesproken: het Dementees!

*Irene Kruijssen, muziektherapie
Eline Hoorweg & Irene van der Hulst, geestelijke verzorging
Paula Irik, vrijwilligster
Eben Haëzer, Berkenstede, de Diem, de Buitenhof,
Anton de Komp, d'Oude Raai,
Cordaan*

www.dementees.com

